

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2025-12/5
Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2025

MUNDARIJA

Naimova A.M., Amonova M.J. Intertekstuallik nazariyasi: Kristevadan zamonaviy adabiyotgacha	6
Najmiyeva P.T. Yapon va o'zbek tillaridagi kelishik kategoriyalarining morfologik qiyosi	8
Nashirova Sh.B. Tarjima va semantizatsiya madaniy kontekstda yondashuvlar va amaliy usullar	11
Nasrullaeva T.S. Theodore Dreiser and the Shaping of Twentieth-Century American Narrative Tradition	14
Normatova F.A. Markaziy Osiyo xalqlarining yozuv tizimida mifologik tasavvurlarning aks etishi va ularning madaniy merosdagi o'rni	17
Normuradova N. Lotin tili grammatikasida so'z turkumlarini o'rganishning nazariy asoslari	20
Norqulova M.G. Yangi o'zbek qissalarining janr xususiyatlari	23
Nurmetov Sh. Analysis of Historical Terms Used in Linguistics	26
Ochilova S. O'zbek tili lug'atlarida xulq-atvor fe'llarining semantik-pragmatik o'rni	30
Oripova K.E. Korpuslar va statistik til modellarining lingvistik asoslari	33
Ortiqov E.M. She'riy matnning diskursiv makoni: kognitiv, kommunikativ va lingvomadaniy tahlil	36
Ostonov O'.Ya. Qishloq turizmi terminlarning morfologik tuzilishi	39
Otaboyeva D.L. Linguocultural Archetypes: A Structuralist and Semantic Analysis of Totemism in Indigenous and Turkic Traditions	42
Qosimova F.X. O'zbek–ingliz tibbiy terminlarining assertiv nutq aktlaridagi vazifalari	45
Quljanova T.Sh. Asqar Mahkam she'riyatida so'z talqini	48
Quliyeva F.Q. Luqmon Bo'rixonning so'z qo'llash mahorati	51
Rabbimqulova G.E. "Mahbub ul qulub" asarining o'rganilish tarixi	53
Rahimova Sh.J. Socio-cultural determinants of the gratitude speech act in english and uzbek	55
Rahmonov H.A. Til va xotira: kognitiv tilshunoslikda semantik va episodik ma'lumotlar	58
Rashidova M.R., Madiyeva M.Yu. Uzbek folk proverbs: artistic-esthetic and didactic features	61
Rasulova G.N. "Devonu lug'otit turk" va "Boburnoma"da dorivor o'simlik nomlarining qo'llanilishi	64
Raximova M.S. O'zbek va nemis tillari paremiologiyasida hayvon va o'simlik nomlarining ishlatilishi: qiyosiy tahlili	68
Raximova F.Sh. Uzbek language in professional activities	70
Raxmatillo耶eva F.N. Shirinlik nomlari asosida shakllangan o'zbek xalq maqollarining lingvomadaniy tahlili	74
Raxmatova R.M. Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarida ayol ruhiyati: "yovuzlik" va "ezgulik" o'rtasidagi kurash	77
Raxmatova D.N. Tilning tillo jilosi	80
Raxmatullayeva N.E. Me'morchilik obyektlari nomlarining lingvistik xususiyatlari va milliy-madaniy konsept sifatidagi talqini	83
Rakhmatullaeva Sh. Linguocultural features of nature imagery in english literary discourse	86
Raxmonova M.J. Nutq ontogenezida ichki nutqning roli	88
Rayxonova M.M. She'riyatida inson va uning badiiy olami	91
Sabirov A.A. Lyumpen-proletariat terminining etimologik va semantik tahlili	94
Saidmuradova S.J., Iskandarova J.B., Xolmo'minova M.Sh. Nazar Eshonqul hikoyalarida badiiy tasvir vositalarining pragmalolingvistik tahlili	97
Saidova Z.X., Nusratillo耶eva M.A. Hikmatli so'zlar tushunchasi va ularning tilshunoslikdagi o'rni	100

infinitivdagi “-re” qo‘shimchasini olib tashlash orqali hosil bo‘lishi — lotin grammatikasining fundamental qoidasi ekanligi tasdiqlandi. Misollar (amare → ama!, dare → da!, curare → cura!) orqali ushbu qoida barcha fe‘l turlariga bir xilda tatbiq etilishi aniqlandi.

Empirik kuzatishlar natijasida buyruq maylining tibbiy matnlarda nisbatan kam qo‘llanilishi, ammo laboratoriya buyruqlari, klinik jarayonlar tavsifida muhim o‘rin tutishi ma‘lum bo‘ldi. Bu holat buyruq maylining keskin buyruq-ohangli xususiyatiga bog‘liq bo‘lib, tibbiy retseptlar kabi rasmiy hujjatlarda uning o‘rnini boshqa grammatik vositalar, xususan — shart maylining egallashi aniqlandi.

Empirik tahlil natijalariga ko‘ra, shart mayli tibbiy retseptlarning eng asosiy grammatik shakli hisoblanadi. Retseptlarda uchraydigan misceatur, detur, signetur, dividatur kabi fe‘l shakllari retseptning mazmunini yumshoq buyruq-ohangida ifodalashga xizmat qiladi. Bu mayl ko‘rsatma beruvchining buyruq berayotganini emas, balki dorining tayyorlanish tartibini rasmiy tarzda bayon etayotganini ko‘rsatadi.

Aniqlik nisbatidagi fe‘llar asosan klinik holat, tashxis va davolash jarayonlarini tasvirlashda qo‘llaniladi. Bu tahlil lotin tilida fe‘l shakllarining nafaqat grammatik, balki nutqning funksional-uslubiy qatlamida ham o‘ziga xos o‘rin tutishini ko‘rsatdi. Tadqiqot natijasida lotin tilidagi fe‘llarning mayl va nisbat shakllarini o‘rganish jarayonida bir qator ilmiy-amaliy yutuqlarga erishildi. Tadqiqot natijasida buyruq mayli, shart mayli va nisbat shakllarining yasalishi bo‘yicha aniq, tushunarli va tizimli algoritmlar ishlab chiqildi.

Farmatsevtika va tibbiyot sohasida lotin tilidan foydalanishda fe‘lning qaysi shakllari qaysi holatda qo‘llanishi kerakligi bo‘yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Nisbatlar va mayllar o‘rtasidagi farqlar aniq misollar asosida yoritildi va ularning nutqdagi o‘rni ilmiy izohlandi. Tadqiqot retsept yozuvlaridagi shart maylining ustuvorligi va majhullik nisbatining funksional zarurati haqida yangi empirik dalillarni taqdim etdi. Natijalar lotin tili fanidan amaliy mashg‘ulotlar, farmatsevtik til darslari va klinik hujjatlarni tahlil qilishda o‘qituvchilar va talabalar uchun foydali nazariy asos bo‘ladi.

Xulosa. Yakuniy natijalar shuni ko‘rsatadiki, lotin tilida fe‘l kategoriyasi, xususan mayl va nisbat shakllari tibbiy amaliyotning ajralmas qismi hisoblanadi. Buyruq maylining rasmiy matnlarda kam qo‘llanilishi, shart maylining esa asosiy buyruq vositasi sifatidagi ustunligi, majhullik nisbatining retsept tilidagi funksional ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqot lotin grammatikasini amaliy jihatdan o‘rganish va uni tibbiyot tilida to‘g‘ri qo‘llash uchun muhim nazariy va metodik asos yaratdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Allen, Joseph Henry. Allen and Greenough’s New Latin Grammar. — Focus Publishing, Newburyport, 2001.
2. Benjamin L. D’Ooge. Latin for Beginners. — Ginn & Company, Boston, 1909.
3. M. Ernout, A. Meillet. Dictionnaire étymologique de la langue latine. — Paris: Klincksieck, 2001.
4. G.G.Meyer. Latin Grammar. — Oxford University Press, 1998.
5. Wheelock Frederic M. Wheelock’s Latin. — HarperCollins, New York, 2011.
6. Mattiyeva Feruza “Zamonaviy lingvodidaktik yondashuvlar asosida tarjima darslarining samaradorligini oshirish” Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari ISSN 2181-1342 3-son № 10 (5) – 2025 SCIENCE PROBLEMS.UZ.
7. Allen, J. H. New Latin Grammar. — Focus Publishing, 2001.
8. Normuradova Nasiba “The importance of the latin language in medical education and innovative teaching methods” Finland, Helsinki international scientific online conference "Sustainability of education socio-economic science theory". Part 30 june 7th Colletions of scientific works helsinki 2025.

UO‘K 821.124.2-31(045)

YANGI O‘ZBEK QISSALARINING JANR XUSUSIYATLARI

M.G‘.Norqulova, o‘qituvchi, Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti, Toshkent

Annotatsiya. Maqolada yangi o‘zbek qissalarining janr xususiyatlari atroflicha tadqiq etiladi. XX asrning 80-yillariga kelib o‘zbek nasrida bir qancha o‘zgarishlar yuz berdi. Xususan, janrlar ichida qissan o‘zining mazmun-mundariyasi, subyektiv tasviri, semantik-struktur qurilishi jihatidan ajralib turadi. Ayni janr namunalariidagi poetik yangilanishlarni belgilashda Erkin A‘zam, Ahmad A‘zam, Nazar Eshonqul, Murod Muhammad Do‘st, Xayriddin Sulton keyinchalik, Ulug‘bek Hamdam,

Isajon Sulton, Shoyim Bo'tayev, Shodiqul Hamro va Tog'ay Murod qissalari muhim ahamiyat kasb etdi

Kalit so'zlar: qissa janri, motiv, detal, obraz, syujet, psixologik tasvir, muallif subyekti, badiiy xronotop.

Аннотация. В статье всесторонне исследуются жанровые особенности новых узбекских повестей. К 80-м годам XX века в узбекской прозе произошёл ряд существенных изменений. В частности, среди различных жанров повесть выделяется своим содержанием, субъективной манерой изображения и семантико-структурной организацией. Определение поэтических новшеств, проявившихся в данном жанре, во многом связано с повестями Эркина Азама, Ахмада Азама, Назара Эшонкула, Мурода Мухаммада Дуста, Хайриiddина Султана, а позднее — Улугбека Хамдама, Исажона Султана, Шойима Ботаева, Шодикул Хамро и Тогая Мурода.

Ключевые слова: жанр повести, мотив, деталь, образ, сюжет, психологическое изображение, авторский субъект, художественный хронотоп.

Abstract. In the article, the genre characteristics of new Uzbek novellas are examined in detail. By the 1980s, several significant changes took place in Uzbek prose. In particular, among various genres, the novella stands out for its content, subjective mode of depiction, and semantic-structural composition. In identifying the poetic innovations found in the works of this genre, the novellas of Erkin Azam, Ahmad Azam, Nazar Eshonqul, Murod Muhammad Do'st, Xayriddin Sulton, and later Ulug'bek Hamdam, Isajon Sulton, Shoyim Botayev, Shodiqul Hamro, and Tog'ay Murod played an important role.

Keywords: story genre, motif, detail, image, plot, psychological image, author's subject, artistic chronotope.

Kirish. XX asrning 80-yillariga kelib o'zbek nasri o'zining bir qancha sifat o'zgarishlari bilan muhim ahamiyat kasb etdi. Epik tafakkur tizimidagi hikoya, qissa, roman janrlarining motiv, detal, obraz, syujet singari poetik komponentlari yangicha yo'sinda badiiy talqin qilina boshlandi. Ayniqsa, epik janrlar orasida qissa o'zining mavzu ko'lami, subyektiv tasvir yo'sini, semantik-struktur qurilishi bilan alohidalik kasb etdi. Negaki, epik tafakkur tarixida qissa harakatdagi janr sifatida o'zining muayyan tarixiy asoslariga egaligi, muttaasil takomilga yuz tutgani ko'zga tashlanadi.

Mavzuning dolzarbligi va hozirgi holati. Umuman olganda, 80-yillarga kelib epik asarlar ichida qissa o'zining qissaga xos xususiyatlar boshqa janrlarda ham namoyon bo'la boshladi. Ya'ni hikoya va roman janri namunalarida qissaga xos jihatlar ko'zga tashlandi. Qissalashuv tendensiyasi alohida ahamiyat kasb etdi. Asar voqeasining yagona qahramon asosiga qurilishi, psixologik tasvirning yetakchiligi, muallif subyektining bo'rtib ko'rinishi, inson botini taftishi, uning badiiy talqin qilinishi kabi jihatlar hikoya va romanga ham xoslashib borgani yuqoridagi qarashlarga asos bo'ladi. Shu ma'noda, qissa yangi o'zbek nasridagi sifat o'zgarishlarini belgilashda o'zining ikkiyoqlama xarakterga egaligi bilan ajralib turadi. Ya'ni qissaning boshqa janrlarga ta'siri hamda uning o'z doirasidagi yangilanishlar, poetik o'zgarishlar, uslubiy o'ziga xosliklar nazarda tutiladi. Badiiy tafakkur tizimida muallif subyektining ustuvorligi, inson botinining tasvir obyektiga o'tishi, davr muammolarini shaxs fojiasi orqali ifodalash yo'sini ayni janrning ko'lamini belgilashda muhim rol o'ynaydi.

Tajriba qismi. 80-yillarga kelib Erkin A'zam, Ahmad A'zam, Nazar Eshonqul, Murod Muhammad Do'st, Xayriddin Sulton keyinchalik, Ulug'bek Hamdam, Isajon Sulton, Shoyim Bo'tayev, Shodiqul Hamro va Tog'ay Murod qissalari muhim ahamiyat kasb etdi. Yangi o'zbek qissalarining sifat o'zgarishlariga ta'sir etgan omillarini belgilash, ularni tasniflab tadqiq etish, masala mohiyatining kengroq, chuqurroq tahlil etishga imkon beradi. Shu sabab mazkur faslda yangi o'zbek qissalarining janr xususiyatini tahlilga tortish, bunda Ahmad A'zam asarlarining o'rnini aniqlash maqsad qilingan. Bizgacha ham o'zbek adabiyotshunosligida qator olimlar ayni muammo yuzasidan ilmiy izlanish olib borishgan. Aytaylik, adabiyotshunos Dilmurod Xoldorov "Zamonaviy o'zbek qissalarida badiiy uslub muammosi" nomli tadqiqotida ayni davr qissalarining janr xususiyatini muallif uslubi orqali ochiqlashga urinadi. Ya'ni zamonaviy o'zbek qissalaridagi yangilanishlarni

ijodkor uslubi mahsuli o'laroq tadqiq etadi. Nazar Eshonqul va Shoyim Bo'tayev qissalaridagi uslubiy izlanishlar, ulardagi turli-tuman yangilanishlar, detal, motiv, obraz, syujet kabi poetik komponentlarning o'ziga xos ifodasiga alohida e'tibor qaratiladi. Olim yozadi: "80-yillardan boshlab o'zbek qissalari uslubida jahon qissachiligi an'analari yaqqol ko'rinadi. Realistik va modernistik uslub mushtarakligi buning yorqin misoli sanaladi. Xususan, T.Murod, M.M.Do'st, X.Sulton, E.A'zam qissalarida lirika va epik talqin sintezlashdi, qahramon hamda voqelik, syujet va kompozitsiya struktur-semantik jahatdan o'zgarishga uchradi, ammo bunday yangilanishlar modernistik yoki ekperimental shaklda emas, balki sof milliy o'zakda namoyon bo'ldi. 80-yillarning ikkinchi yarmidan bugunga qadar yozilgan qissalarni ikkilanmasdan "yangi qissalar" deb atasa bo'ladi. Bunday qissalarda mif, ong oqimi, inson botiniy olami tasviri, ekzistensial talqin, ichki monolog, xronotop mavhumoti, qahramonlarning ismsizligi, o'quvchi bilan muloqotga kirishishga intilish kabi qator xususiyatlar ko'zga tashlanadi"[1].

Yana bir adabiyotshunos Abdulla Ulug'ov o'zining "Qissachiligimiz qirralari" nomli kitobida ushbu janr namunalarining mavzu ko'lami, obrazlar tizimi, syujet qurilishi xususida atroflicha fikr yuritadi. Bunda yangi o'zbek qissalarining uslubiy o'ziga xosligi, ulardagi shakliy izlanishlar, muallif subyektining namoyon bo'lishi, syujet chizig'idagi voqealarning ketma-ketlikda berilishi tadqiqiga diqqat qiladi. "Qissachilik bosib o'tgan yo'lda ijobiy o'zgarishlar salmog'i ortganini alohida ta'kidlaymiz. Chunki unda analitik tasvir, hayot hodisalarini, inson obrazini murakkabligi, ichki to'lqinlari, ziddiyatlari, musbat va manfiy tomonlari bilan ko'rsatiloa boshladi. Inson shaxsiga xilmaxil tomandan yondashib, uning qarama-qarshi g'alayonlarga to'la ichki olamini bor-bo'yi bilan gavdalanitirishga, kuchli va ojiz tomonlari bilan aks ettirishga sezilarli intilish bo'lgan"[2].

Shuningdek, adabiyotshunos olim Umda Rasulova ham XX asr qissalaridagi yangilanishlarni kuzatib, ularning taraqqiyot tamoyillarini o'rganishga e'tibor qaratgan. Yangi o'zbek qissalarining janr xususiyati, mavzu ko'lami, ulardagi shakliy izlanishlarni klassik, ya'ni diniy qissalar, xalq qissalari, mumtoz adabiyot qissalari hamda modern qissalar bilan qiyoslab, taqqoslab tahlilga tortgan. "80-yillarda partiya mavzusiga e'tibor berilib, masalani tanqidiy baholashga urinish kuzatiladi. Murod Muhammad Do'st, Erkin A'zam kabilar bu davr manzarasini ichdan yoritishga harakat qilib, ironik munosabatga urg'uni kuchaytirdilar. Qahramon tahayyul olamidagi po'rtanalarni ta'sirli ifodalash, xayol hamda tush motivini kompozitsion sathga singdirish usuli ortib bordi. Inson bajaruvchi, harakatlanuvchi holatidan fikrlovchi, o'zini taftish etuvchi maqomiga ko'tarila boshlandi. Rahbar obrazida o'tmishga nigoh, asliga qiziqish, yuksalish hamda pasayish onlarini dadil tan olish jarayoni tezlashdi"[3]. Hech shubhasiz, mana shunday ilmiy tadqiqotlar o'zining salmoqdorligi bilan yangi o'zbek qissalarining janr xususiyatini o'rganishda metodologik asos vazifasini bajaradi. Aytish kerakki, hozirgi o'zbek nasrida XX asrning 80-yillaridan boshlangan bunday poetik o'zgarishlar avvalo, davr ehtiyoji sifatida, qolaversa, globallashuv davri mahsuli o'laroq yuzaga kelgan. Mana shularni hisobga olgan holda, yangi o'zbek qissalarining janr xususiyatlarini belgilashda quyidagi omillarni alohida ta'kidlash lozim.

Olingan natijalar tahlili. Birinchidan, yangi o'zbek qissalarida yozuvchilar tomonidan voqelikni sentimental, realistik, naturalistik va modernistik idroklash, badiiy aks ettirish prinsiplarini shakllanishida, kuchayishida oydinlashadi. Masalan, O'lmas Umarbekovning "Sevgim sevgilim", Abduqayum Yo'ldoshning "Sunbulaning ilk shanbasi" qissalarida hissiy ifoda, sentimental munosabat bo'rtib ko'rinadi. Sentimental syujet, sentimental obraz, sentimental motiv qissalarning o'ziga xos xususiyatlarini belgilashda muhim sanaladi. Bu tipdagi qissalarda qahramon botiniy olamining tasviri, ruhiyatidagi evrilishlar, fojiaiviylik, ularning ishq –muhabbatlari talqini asar markaziga chiqadi. Naturalistik qissalarda esa, voqelikni detallashtirib talqinlash, hayot hodisalarini kuzatib muayyan tajribalar asosida ifodalash ko'zda tutiladi. Normurod Norqobilovning "Qora bo'ri", Xayriddin Sultonning "Yozning yolg'iz yodgori", Xurshid Do'stmuhammadning "Oromkursi" qissalarida ayni tasvir usuli yetakchilik qiladi.

Ikkinchidan, yangi o'zbek qissalarida badiiy syujet tizimining yangicha mazmun-mohiyat kasb etishi. Bunda badiiy syujet bir tarmoqli syujetdan ko'p tarmoqli syujetga o'tilishi, voqelikni xronologik va retrospektiv bayon qilish usulidan chekinib, konsentrik sxema asosida ifodalash yo'sini, ichki syujet dinamikasi hamda ichki konfliktning ortib borishi nazarda tutiladi. XX asrning

dastlabki choragida yaratilgan qissalarda mualliflarning boshdan kechirganlari badiiy aks ettirilgan bo'lsa, yangi o'zbek qissalarida voqealar badiiy to'qima hamda ramziy ma'no kasb etgan. Qissa syujeti ma'lum bir qahramon atrofida emas, muayyan muammo doirasida qurilishi ham mana shunday o'ziga xos xususiyatlardan sanaladi. A.A'zamning "Bu kunning davomi", "Quroq", T.Murodning "Oydinda yurgan odamlar", Sh.Hamroning "Qora kun" qissalari ana shunday asarlar sirasiga kiradi.

Uchinchidan, yangi o'zbek qissalarida personajlarning noan'anaviy tasvir yo'sinining yetakchilik qilishi bilan alohida ajralib turadi. Ushbu tipdagi qissalarda inson ruhiyati bosh qahramon darajasiga ko'tarildi. Inson botiniy olami qissaning bosh tasvir obyektiga aylandi. Bundan tashqari, paranormal obrazlar tasviriga alohida e'tibor qaratildi. Turli real voqealar bilan birga mistik hodisalarni uyg'un holda poetik idroklash kuchaydi. Qissa voqealari diniy, mifologik va xalqona tasvir aslahalari bilan boyitildi. Shoyim Bo'tayev "Shamol o'yini", Isajon Sulton "Munojat", "Onaizorim", Ulug'bek Hamdamning "Yolg'izlik" qissalari ayni qarashlarga asos bo'ladi.

To'rtinchidan, mazkur qissalarda badiiy xronotopning turli-tuman shakllari ramziy hamda metaforik ma'no kasb etishida ochiqatlanadi. Bunda zamon va makon tasviri mavhumlashib, nomsiz holda tasvirlanadi. Makon va zamon to'laligicha ramziylashib metaforik ma'no kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek qissachiligi va uning janr takomilidagi o'rni haqida gap borganda, mazkur janr namunalarining sho'ro davri qissachiligi, yangi davr qissachiligi va zamonaviy qissalar tarzidagi taraqqiyot jarayonini bosib o'tganini kuzatish mumkin. Har bir davriy bosqichda o'zbek qissalari syujeti, mavzu-mundariyasi, tasvir obyekti, janrga xos poetik komponentlar yangilanib, davrdan davrga, ijodkordan ijodkorga o'tib keladi. Yangi o'zbek qissalarining sifat o'zgarishlariga ta'sir etgan omillarini belgilash, ularni tasniflab tadqiq etish, masala mohiyatining kengroq, chuqurroq tahlil etishga imkon beradi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Холдоров Х. Ҳозирги ўзбек қиссаларида бадий услуб муаммоси (Шойим Бўтаев ва Назар Эшонкул қиссалари мисолида). Филол ф.д., дисс. Тошкент, 2017. – Б. 138.
2. Улуғов А. Қиссачилигимиз қирралари. Монография, Тошкент Ўқитувчи, 1991. – Б.136.
3. Расулова У. XX аср ўзбек қиссачилиги (Поэтик изланишлар ва тараққиёт тамойиллари). Филол. фанлари д-ри...дисс. автореферат – Тошкент, 2020. – Б. 240.
4. Саримсоқов Б. Бадийлик асослари ва мезонлари. – Т.: "Bokmany print" нашриёти, 2022. – Б. 252.
5. Ahmad A. Hali hayot bor...:Qissalar, novellalar, hikoyalar. "O'zbekiston", – T. 2011. – B.320.

UDC 81'0:81'1

ANALYSIS OF HISTORICAL TERMS USED IN LINGUISTICS

Sh.Nurmetov, PhD student, Karakalpak State University, Nukus

Annotatsiya. Tarixiy tilshunoslik lisoniy o'zgarishlarni qayta tiklash uchun zarur bo'lgan asosiy atamalar to'plamidan foydalanadi, jumladan, diaxroniya, qiyosiy usul, prototil, kognatlar, tovush o'zgarishlari, analogiya, ichki rekonstruksiya, substratum, lingvistik birlashma va kalka. Ushbu tadqiqotda lug'at tarkibini ko'rib chiqish usuli yordamida nufuzli lug'atlar va darsliklardan olingan ta'riflar, metodologik qo'llanmalar va illyustratsion misollar umumlashtiriladi.

Kalit so'zlar: Tarixiy atamalar, diaxroniya, qiyosiy usul, analogiya, ta'riflarni umumlashtirish, lug'atlar.

Аннотация. Историческая лингвистика использует основной набор терминов, необходимых для реконструкции языковых изменений, таких как диахрония, сравнительный метод, праязык, родственные слова, заимствование, звуковые изменения, аналогия, внутренняя реконструкция, субстрат, языковой союз и калька. В данном исследовании обобщаются определения, методологические применения и иллюстративные примеры из авторитетных глоссариев и учебников с использованием систематического метода обзора глоссария.

Ключевые слова: Исторические термины, диахрония, сравнительный метод, аналогия, обобщает определения, глоссарии.

Abstract. Historical linguistics employs a core set of terms essential for reconstructing language change, such as diachrony, comparative method, proto-language, cognate, borrowing,